

نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

سیده منور یزدی^{۱*} و سمیرا افشاری‌نژاد^۲

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین دلبستگی با ترس از موفقیت دانشجویان دختر بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی تحلیلی مسیر بود. جامعه آماری در پژوهش حاضر، دانشجویان دختر دانشگاه خاتم بودند که ۳۱۰ نفر با روش نمونه‌گیری در دسترس، مطالعه شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه ترس از موفقیت زوکرمن و الیسون، مکانیزم‌های دفاعی اندرزو سبک دلبستگی هازان و شیور استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از همبستگی پیرسون و آزمون تحلیل مسیر انجام شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد، دلبستگی هم به صورت مستقیم هم به واسطه‌گری مکانیزم‌های دفاعی روان‌آزده بر ترس از موفقیت تأثیر دارد. با توجه به یافته‌ها بر اهمیت نقش مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین ترس از موفقیت در دلبستگی تأکید می‌شود. پیشنهاد می‌شود در جلسات درمانی و مشاوره‌ای، مکانیزم‌های دفاعی افراد بررسی شود، تا بتوان مطابق با آن اقدامات ضروری انجام شود تا فرد به موفقیت هرچه بیشتر در کار و روابط اجتماعی نایل آید.

کلیدواژه‌ها: ترس از موفقیت، سبک دلبستگی، مکانیزم‌های دفاعی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۱. نویسنده مسئول: استاد گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.
Smyazdi@alzahra.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه خاتم، تهران، ایران.

samira.afsharinezhad.93@gmail.com

DOI:10.22051/PSY.2020.28033.2010

https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_4559.html

۶۰ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

مقدمه

انسان‌ها از بدو تولد برای پیشرفت و زندگی هر چه بهتر در تکاپو و تلاش بوده و از هیچ تلاشی فروگذار نیستند. اما با نگاهی موشکافانه متوجه می‌شویم از این جمع تنها تعداد اندکی موفق می‌شوند و به مراتب بالاتر صعود می‌کنند. هرچند افرادی که به مراتب تواناتر از آن‌ها هستند، نتوانسته‌اند پیشرفت کنند و به موفقیت‌های شایان توجه دست‌یابند. چنین وضعیتی سبب می‌شود، فرد به جستجوی این پرسش پردازد که چه امری سبب‌ساز این شرایط بوده است؟

از میان علل بسیاری که سبب‌ساز عدم پیشرفت فرد بوده است عامل ترس از موفقیت^۱ آمار چشم‌گیری را به خود اختصاص می‌دهد، که توجه به آن خالی از فایده نیست. ترس از موفقیت عامل اضطراب‌انگیزی است که اصولاً از معنا و مفهوم موفقیت استخراج شده است. در چنین موقعیتی فرد تمایل شدیدی نسبت به موفقیت دارد، اما ترس از رسیدن به چنین موفقیتی نیز همراه اوست در واقع عدم اعتماد به نفس و عدم باور به قدرت خویشتن، ممکن است به این ترس منجر شود، به بیان دیگر فرد از عمل نمی‌ترسد، بلکه از نتیجه عمل می‌ترسد و این همان ترس از موفقیت است (استانکولیس، ۲۰۱۳^۲). هورنای^۳ (۱۹۳۷) به تأثیرات اجتماعی و فرهنگی و خانوادگی بر ترس از موفقیت معتقد بود. او به این موضوع اشاره داشت محیطی که به کودک می‌آموزد، همیشه باید برنده شود، ولی به توانایی‌های او توجه نمی‌کند، ترس از موفقیت را در کودک ایجاد می‌کند. پس می‌توان گفت ریشه اصلی ترس از موفقیت در محیطی است که کودک در آن رشد می‌کند. به عبارتی رشد در محیط نامطلوب به بروز اضطراب در بزرگسالی و پیامدهای منفی روان‌شناختی در فرد پس از رسیدن به موفقیت منجر می‌شود. این افراد هم تمایل شدیدی به موفق شدن دارند و هم ترس شدیدی برای پیامدهای آن، بنابراین، وقتی به موفقیت نزدیک می‌شوند، به علت ترس از دست دادن توجه و علاقه دیگران که ناشی از عدم توانایی در ثابت نگه داشتن موفقیت و موقعیت موفقیت‌آمیز است، دچار اضطراب شده و دست از آن می‌کشند. در واقع عملکردی نامنظم و غیرقابل پیش‌بینی

1. Fear of Success
2. Stanculescu
3. Horney

دارند. همچنین شناساندن نقش واقعی دختر و پسر به کودکان و نوجوانان و آشنا ساختن آنها با وظایفی که عرف، عادات، قوانین و ارزش‌های اجتماعی برای هر دو جنس تعیین کرده است، احتمال دارد به نوعی باعث به وجود آمدن ترس از موفقیت شود. شواهدی وجود دارد که برخی از زنان مخصوصاً آنها که دیدگاه سنتی نقش زن را در جامعه پذیرفته‌اند، با وجودی که در موقعیت‌های رقابت‌انگیز قرار گرفته‌اند که احتمال موفق شدنشان در آنجا بالا بوده، از موفقیت ترسیده و از آن اجتناب کردند، چون زنان در فرهنگ ما موفقیت را مخالف نقش خود می‌بینند و از آن می‌ترسند (قاسمی نیک، ۱۳۹۴). طبق نظر هورنر^۱ (۱۹۷۲)، روند تربیت و رشد اخلاقی زنان در جامعه با آموختن معیارهای ضد و نقیض به آنها همراه است. از یک سو یاد می‌گیرند برای موفقیت اهمیت بسیاری قائل باشند، از سوی دیگر به آنها گفته می‌شود که موفقیت در زندگی اجتماعی و کاری مخصوص مردان است و مکان مناسب برای زنان خانه و خانواده است. هورنر با بررسی ترس از موفقیت شیوع آن را در زنان بیشتر می‌داند.

ترس از موفقیت یکی از دلایل عمده مقاومت در برابر تغییر است و به منزله مانعی در رشد و ترقی فردی نقش دارد و سبب می‌شود افراد برای نشان دادن توانمندی‌های خود انگیزه کم‌تری داشته باشند. افرادی که ترس از موفقیت ویژگی شخصیتی آنها است، در برابر موقعیت موفقیت‌آمیز از خود مقاومت نشان می‌دهند یا از آن می‌گریزند (بهشتی فرد؛ هوشمندپناه، ۱۳۹۳). همچنین داشتن این ویژگی ممکن است سبب مشکلاتی روانی بسیاری نظیر از دست دادن انگیزه پیشرفت^۲، افسردگی^۳، اهمال‌کاری^۴ و بسیاری از مشکلات دیگر شود (نوریتر و ماتاشوش^۵ ۲۰۱۶). با توجه به پیامدهای ترس از موفقیت شناخت کامل عواملی که سبب ایجاد آن می‌شود، می‌تواند به افراد در موضع‌گیری‌های مناسب و برنامه‌ریزی برای رویارویی با این پدیده کمک کند. پژوهش‌های بسیاری به بررسی و توضیح علل ترس از موفقیت از منظر عوامل شناختی و رفتاری اقدام کرده‌اند. اما در بررسی ترس از موفقیت از نگاه روان‌پویشی پژوهش‌های اندکی انجام شده است، در نظریه‌های روان‌پویشی برای توصیف و

-
1. Horner
  2. progress motivation
  3. depression
  4. procrastination
  5. Noriter and Matashosh

۶۲ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

علت‌شناسی یک پدیده روان‌شناختی، به معنای نهفته نشانه‌ها، تعارض‌های ناهشیار^۱، مکانیزم‌های دفاعی^۲ و دلبستگی^۳ تأکید می‌کنند (اسلاوین، مالفرد و هیلسنراس^۴، ۲۰۱۲). از این رو در این پژوهش سعی شده که از میان این مفاهیم، مکانیزم‌های دفاعی و سبک دلبستگی در ترس از موفقیت بررسی شود. اگرچه سبک‌های دلبستگی و مکانیزم‌های دفاعی مفاهیم متمایز درباره چگونگی کنار آمدن با شرایط استرس‌زا هستند، هر دو به نوعی به پردازش اطلاعات اشاره دارند. مکانیزم‌های دفاعی الگوهای پویا و پایداری هستند و سبک‌های دلبستگی مفهومی رفتاری است و تصور می‌شود که هر دو در اوایل کودکی رشد می‌کنند، و بر طیف وسیعی از عوامل روان‌شناختی تأثیر می‌گذارد (لاکزکوویس، فونزو، بندیکسن، اشیگل^۵ و همکاران، ۲۰۱۸).

مکانیزم‌های دفاعی فرایندهای خودکاری هستند که، از طریق اثرگذاری بر چگونگی ادراک رویدادهای تهدید کننده، برای کاهش ناهماهنگی شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت‌های درونی و بیرونی عمل می‌کنند (متزگر^۶، ۲۰۱۴). آندروز، سینگ و باند^۷ (۱۹۹۳) مکانیزم دفاعی را در سه سطح رشدنا یافته، رشد یافته و روان‌آزرده^۸ طبقه‌بندی کرده‌اند. سبک رشد یافته، مکانیزم‌های بهنجار و سازش یافته‌ای هستند که در رشد شخصیت و حفاظت از سلامت روانی فرد نقش مهمی بر عهده دارد (بابی، هلتفارد، پری، اشنایدر^۹ و همکاران، ۲۰۱۹). در مقابل سبک‌های دفاعی رشدنا یافته و روان‌آزرده مکانیزم‌های دفاعی نابهنجار و سازش نایافته‌اند که باعث بروز مشکلات جسمی و روان‌شناختی می‌شوند (رنجبری، بشارت، پورحسین، ۱۳۹۶). روش‌های رویارویی افراد با شرایط تنیدگی‌زا تحت تأثیر مکانیزم‌های دفاعی آن‌ها قرار دارد که خود بر اساس سبک دلبستگی تعیین می‌شود (بشارت و خواجه‌جوی^{۱۰}،

1. unconscious conflict
2. defense mechanisms
3. attachment
4. Slavin- Mulford, Hilsenroth
5. Laczkovics, Fonzo, Bendixsen and Shpigel
6. Metzger
7. Andrews, Singh and Bond
8. immature, mature and neurotic
9. Babi, Holtforth, Perry and Schneider
10. Beshart and Khajoe

۲۰۱۳). از دیدگاه بالبی^۱، (۱۹۶۹) دلبستگی، پیوند عاطفی پایدار بین کودک و مراقبش است. او معتقد است، فراوانی رفتار دلبستگی با افزایش سن کم‌تر دیده می‌شود، اما پیوند دلبستگی از اوایل نوجوانی به بعد پایدار است و انتظار می‌رود که کودکانی که دلبستگی ایمن به مادرانشان پیدا می‌کنند، آمادگی بیشتری برای رویارویی با تجارب جدید را داشته باشند و بتوانند با ترس‌ها مقابله کنند (بالبی، ۱۹۶۹). همچنین، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که سبک دلبستگی ناایمن باعث استفاده از مکانیزم‌های دفاعی روان‌آزرده می‌شود. این سبک دلبستگی با استفاده از مکانیزم‌های رشدیافته نیز به‌طور معکوس رابطه دارد (پرانس، پیرو، هومی، تاجینی، ۲۰۱۹). بنابراین، چون موفقیت باعث تغییراتی در زندگی فرد می‌شود و هر تغییری باعث ایجاد اضطراب و تنش، هرچند کم می‌شود و از آنجایی که افراد هنگام رویارویی با موقعیت‌های اضطراب‌انگیز به‌طور ناخودآگاه از مکانیزم‌های دفاعی مختلف استفاده می‌کنند. لذا به نظر می‌رسد برای بررسی دقیق ترس از موفقیت توجه به دو عامل بالا ضروری است.

قاسمی نیک (۱۳۹۴) در پژوهش خود ترس از موفقیت را در پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی بررسی و تفاوت‌های جنسیتی را در این متغیر نیز مقایسه کرد. نتایج نشان داد، که ترس از موفقیت، بهزیستی روان‌شناختی کل و تسلط بر محیط را به صورت منفی و معنادار پیش‌بینی می‌کند. بهشتی‌فرد و هوشمندپناه (۱۳۹۳) در پژوهش‌های خود رابطه بین سبک‌های دفاعی و ترس از موفقیت بین کارکنان اداره پست کرمان را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد بین مکانیزم‌های دفاعی و ترس از موفقیت رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین تمامی مؤلفه‌های سبک‌های دفاعی (رشدنیافته، رشدیافته و روان‌آزرده) با ترس از موفقیت رابطه وجود دارد. فرانسیسکو، ریس و پایانوویسکی^۳ (۲۰۱۸) ارتباط میان مکانیزم‌های دفاعی و ویژگی‌های آسیب‌شناختی شخصیتی را بررسی کردند. نتایج نشان داد، که بین ویژگی‌های آسیب‌شناختی شخصیت و استفاده از مکانیزم‌های روان‌آزرده رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در پژوهش کاتز و داسکال^۴ (۲۰۱۷) که با هدف بررسی نقش اضطراب، استرس، افسردگی در پیش‌بینی ترس از

1. Bowlby
2. Prunas, Pierro, Hueme & Tagini
3. Francisco, Reis and Pianowski
4. Katez and Dascal

۶۴ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

موفقیت انجام شد، یافته‌ها نشان داد که اضطراب و استرس شانس ترس از موفقیت را بالا می‌برد، افسردگی نیز به تنهایی می‌تواند ترس از موفقیت را پیش‌بینی کند. نوریتز و ماتاشوش^۱ (۲۰۱۶) به بررسی تأثیر ترس از موفقیت بر انگیزه و اعتماد به نفس دانشجویان اقدام کردند و نشان دادند که ترس از موفقیت باعث کاهش اعتماد به نفس و همچنین کاهش انگیزه در برنامه‌ریزی شغلی و تحصیلی می‌شود.

این یافته‌ها از نیاز به پژوهش بر ترس از موفقیت به دلیل آثار مخرب آن نظیر از دست دادن انگیزه پیشرفت، افسردگی، و... تأثیر این نتایج بر افراد و در نهایت بر جامعه، حمایت می‌کند. لذا به نظر می‌رسد بررسی ترس از موفقیت در زنان با توجه به پژوهش‌های قبلی سودمند باشد و از آنجایی که شناخت کامل یک پدیده به بررسی آن از تمامی جهات نیاز دارد، پژوهشگران بر آن شدند تا برای فهم بهتر این موضوع از منظر روان‌پوش پژوهشی انجام دهند. بنابراین، پژوهش حاضر را با هدف بررسی نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک‌های دلبستگی با ترس از موفقیت دانشجویان دختر انجام دادند. در راستای این هدف فرضیه‌های زیر ابتدا مطرح و سپس بررسی شده است.

- سبک‌های دلبستگی با واسطه مکانیزم‌های دفاعی بر ترس از موفقیت تأثیر دارد.

- سبک‌های دلبستگی بر ترس از موفقیت تأثیر مستقیم دارد.

روش

طرح پژوهش توصیفی از نوع همبستگی مبتنی بر تحلیل مسیر بود. جامعه مورد پژوهش کلیه دانشجویان دختر دانشگاه خاتم بود که در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۷ در مقاطع تحصیلی مختلف مشغول به تحصیل بودند که تعدادشان برابر با ۱۶۰۰ نفر بود. تعداد نمونه مورد پژوهش براساس جدول کرجسی و مورگان^۲ ۳۱۰ نفر مشخص شد. به منظور انتخاب نمونه در مرحله اول به شیوه نمونه‌گیری در دسترس از میان متقاضیان شرکت در پژوهش، ۳۴۰ نفر با توجه به ملاک ورود، تمایل به همکاری در پژوهش و ملاک خروج، عدم حضور در دانشگاه در روز مشخص شده، انتخاب شدند. از این تعداد ۳۰ نفر از ادامه کار انصراف دادند. به ۳۱۰ دانشجو باقی مانده قبل

1. Noriter and Matashosh
2. Krejcie and Morgan

از اجرای پرسشنامه‌ها درباره اهداف پژوهش و چگونگی پاسخ‌گویی به پرسشنامه‌ها توضیحاتی داده شد، همچنین تأکید شد اطلاعات آن‌ها کاملاً محرمانه خواهد ماند، سپس پرسشنامه‌ها با ترتیب تصادفی توزیع شد تا اثرات نظم در پاسخ‌دهی خنثی شود. شرکت‌کنندگان با توجه به نوع رشته تحصیلی و روز حضورشان در دانشگاه به صورت انفرادی ابزارهای پژوهش را تکمیل کردند، پس از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS25 و LISRE8.80 و آزمون‌های آماری همبستگی و تحلیل مسیر با خطای آلفای ۰/۰۵ انجام شد.

ابزارهای مورد استفاده در پژوهش عبارت بودند از:

پرسشنامه مکانیزم‌های دفاعی (DSQ-40)^۱: این ابزار را آندروز، سینگ و باند^۲ (۱۹۹۳) تدوین کردند که شامل ۴۰ گویه بوده و ۲۰ مکانیزم دفاعی را در سه سطح سبک رشدنیافته، رشدیافته و روان‌آزرده ارزیابی می‌کند. شرکت‌کننده موافقت خود را به هر گویه در یک مقیاس ۹ درجه‌ای لیکرت اعلام می‌کند، و در هر یک از مکانیزم‌های دفاعی نمره‌ای بین ۲ تا ۱۸ به دست می‌آورد، و نمره بیش‌تر از ۱۰ در هر مکانیزم به معنی استفاده فرد از آن مکانیزم است. در سبک‌های کلی، میانگین نمرات فرد در هر سبک مشخص شده و با نمره میانگین فرد در سبک‌های دیگر مقایسه می‌شود. فرد دارای آن نوع سبک دفاعی است که بالاترین میانگین را داشته باشد. ضریب اعتبار بازآزمایی پرسشنامه نیز محاسبه آلفای کرونباخ به تفکیک جنسیت در گروه‌های مطالعه دانش‌آموزی و دانشجویان نشان داد که بالاترین آلفای کلی در مردان دانشجو (۰/۸۱) و پایین‌ترین آلفای کل در دختران دانش‌آموز (۰/۶۹) شد. پرسشنامه سبک‌های دفاعی در ایران نیز توسط حیدری‌نسب، منصور و آزاد فلاح (۱۳۸۵) مورد بررسی روان‌سنجی قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ سبک‌های رشدنیافته، رشدیافته و روان‌آزرده به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۵ و ۰/۷۴ و ضریب پایایی بازآزمایی این پرسشنامه ۰/۸۲ گزارش شد. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش حاضر برای سبک‌های دفاعی رشدنیافته رشدیافته و روان‌آزرده به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۵، ۰/۷۷ به دست آمد.

1. Defense Mechanism Questionnaire
2. Andrews, Singh and Bond

۶۶ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

پرسشنامه سبک دلبستگی:^۱ - این پرسشنامه را هازان و شیور^۲ (۱۹۸۷) ساخته‌اند و دارای ۱۵ گویه است که به هرسه سبک دلبستگی ایمن^۳، اجتنابی^۴ و دوسوگرا^۵ گویه تعلق می‌گیرد. نمره‌گذاری در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از هرگز (نمره ۰) تا تقریباً همیشه (نمره ۴) انجام می‌شود. نمرات خرده مقیاس‌های دلبستگی توسط میانگین ۵ گویه در هر خرده مقیاس به دست می‌آید. بدین صورت که برای تعیین سبک دلبستگی هر فرد عدد گویه‌های مرتبط هر سبک با یکدیگر جمع و بر ۵ تقسیم می‌شود. از شرکت‌کنندگان درخواست می‌شود تا گویه‌هایی را انتخاب کنند که سبک مشخص آن‌ها را در روابط نزدیک بهتر توصیف می‌کند. هازان و شیور پایایی ضرایب بازآزمایی نمره کل این پرسشنامه را ۰/۸۵ و همسانی درونی با آلفای کرونباخ ۰/۷۸ گزارش کردند. همچنین، ضرایب توافق کندال (روایی) برای سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی، و دوسوگرا به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۶۱ و ۰/۷۵ محاسبه شد. ضرایب آلفای کرونباخ در پژوهش رحیمیان بوگر، نوری، عریضی، مولوی، و همکاران (۱۳۸۶) برای کل آزمون، سبک دوسوگرا، اجتنابی، سبک ایمن به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۱ و ۰/۷۷ به دست آمد. همسانی درونی آلفای کرونباخ پژوهش حاضر ۰/۷۴، ۰/۷۷ و ۰/۸۰ محاسبه شد.

پرسشنامه ترس از موفقیت:^۶ این پرسشنامه ۲۷ گویه‌ای که زاگرن و الیسون^۷ (۱۹۷۶) ساخته‌اند، با استفاده از مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از یک تا هفت (۱=کاملاً مخالفم تا ۷=کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. آن‌ها در مطالعه اولیه خود، روایی محتوایی آزمون را از طریق ضریب همبستگی هر سؤال با نمره کل بین ۰/۲۷ تا ۰/۳۲ گزارش کردند. در ایران یحیایی (۱۳۷۶) این آزمون را ترجمه و با بررسی مقدماتی با سی نفر دانشجو ضرایب همسانی درونی آلفای کرونباخ برای زنان ۰/۶۸ و برای مردان ۰/۷۰ گزارش کرد. ضریب همسانی درونی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۹۲ محاسبه شد.

1. Attachment Style Scale
2. Hazan and Shiver
3. secure
4. avoidant
5. ambivalent
6. Fear OF Success Scale
7. Zuckerman and Allison

یافته‌ها

از نظر تحصیلات شرکت‌کنندگان در دو طبقه کارشناسی (۰/۷۱) و ارشد و دکترا (۰/۲۹) قرار داشتند. همچنین از نظر سنی بیشترین (۰/۳۲) مربوط به سن ۲۳ تا ۲۵ سال و کمترین (۰/۱۲) مربوط به سن ۲۰ تا ۲۲ سال بود. نتایج حاصل از بررسی میانگین متغیرها در جدول ۱ نشان داد که با آزمون کولموگروف-اسمیرنوف تمامی متغیرهای پژوهش از توزیع نرمال با سطح معناداری (p > ۰/۰۵) برخوردارند. بررسی مقادیر کجی و کشیدگی نشان می‌داد که برای تمامی متغیرها در دامنه +۲ تا -۲ به دست آمده است می‌توانیم نتیجه بگیریم که متغیرها از توزیع نرمال برخوردارند.

جدول ۱: میانگین، انحراف استاندارد، معناداری کولموگروف-اسمیرنوف، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	کولموگروف اسمیرنوف، کجی	کشیدگی
مکانیزم دفاعی رشدنایافته	۱۰۴/۳۳	۲۵	۰/۱۴۷	-۰/۲۸۱ -۰/۹۷۵
مکانیزم دفاعی رشدیافته	۴۲/۸۳	۸/۲۵	۰/۰۶۶	-۰/۸۹۹ -۰/۶۳۷
مکانیزم دفاعی روان آزرده	۴۰/۹۷	۱۰/۱۵	۰/۰۸۴	-۰/۸۸۹ -۰/۴۴۵
دل بستگی	۲۵/۷۷	۷/۸۱	۰/۰۹۵	-۰/۲۷۲ -۰/۵۱۵
ترس از موفقیت	۹۲/۷۱	۱۷/۶۷	۰/۱۳۹	-۰/۳۹۴ -۰/۸۵۵

با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون روابط بین متغیرها نشان داد (جدول ۲) که متغیر مستقل پژوهش یعنی سبک دل بستگی با سبک دفاعی رشدنایافته دارای همبستگی مثبت (p < ۰/۰۵) بود، اما با سبک دفاعی رشد یافته و روان آزرده همبستگی معناداری نداشت. سبک دل بستگی با متغیر وابسته پژوهش یعنی ترس از موفقیت بیشترین رابطه مثبت (r = ۰/۳۷) را نشان داد. متغیر ترس از موفقیت با تمام سبک‌های دفاعی دارای همبستگی بوده و جهت آن با سبک دفاعی رشدنایافته و روان آزرده مثبت و با سبک دفاعی رشدیافته منفی (p < ۰/۰۵) بود.

۶۸ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

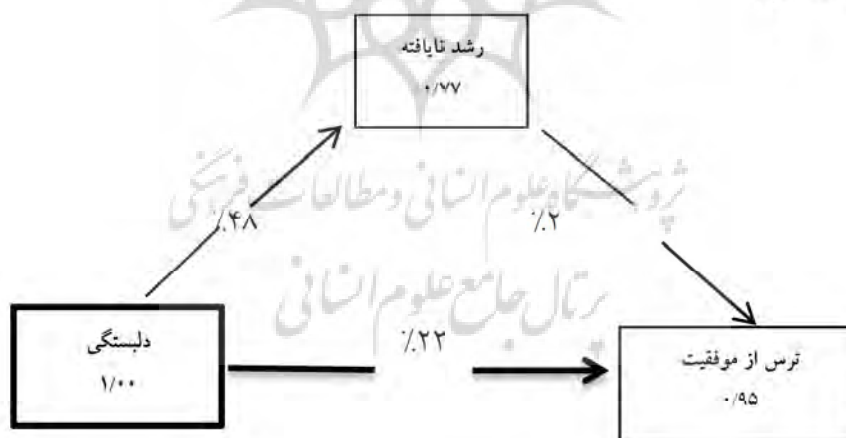
جدول ۲: ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای اصلی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
رشدنایافته	۱				
رشدیافته	٪۵۰**	۱			
روان‌آزرده	٪۵۱**	٪۴۱**	۱		
دلبستگی	٪۳۰**	٪۶	٪۱۰	۱	
ترس از موفقیت	۰/۳۸**	٪-۲۴**	٪۴۸**	٪۳۷**	۱

توجه: $p \leq 0/01 = **$

مدل پژوهش از نوع میانجی‌گری بود، با در نظر گرفتن تعداد متغیرهای میانجی‌گری و وابسته، تعداد ۳ مسیر در تحلیل مسیر آزمون شد. متغیرهای میانجی سه سبک دفاعی و متغیر وابسته ترس از موفقیت بود.

نتایج نشان داد که میزان دلبستگی اثر مستقیم بر ترس از موفقیت داشت ($p < 0/05$). با توجه به معنادار نشدن تأثیر سبک دفاعی رشدنایافته بر ترس از موفقیت، اثر میانجی‌گری آن رد شد. در ضمن سبک دفاعی رشدنایافته در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت نقش میانجی‌گری ایفا نمی‌کند ($p > 0/05$).

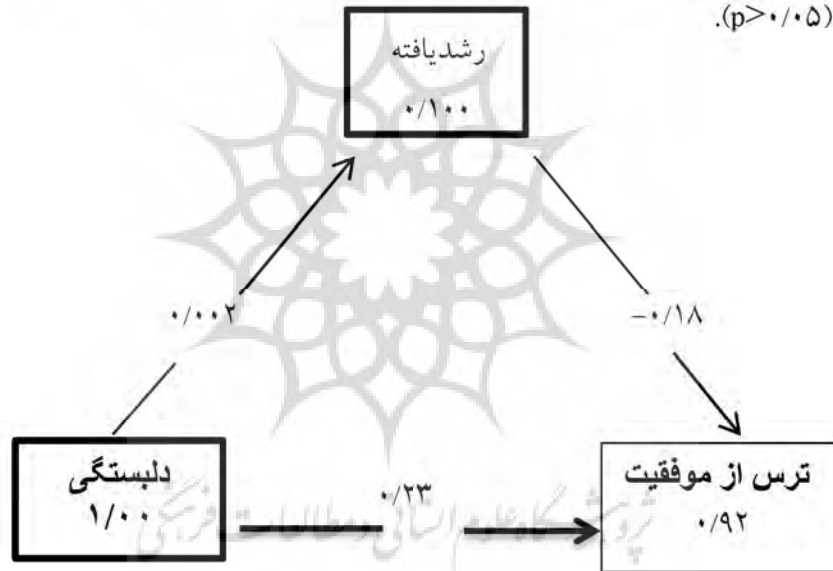

شکل ۱: مدل میانجی‌گری سبک دفاعی رشدنایافته در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت

جدول ۳: نتایج آزمون میانجی‌گری سبک دفاعی رشدنیافته در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت

نوع رابطه	ضریب	استاندارد شده	مقدار t	مقدار p	نتیجه
تأثیر دلبستگی بر ترس از موفقیت	۰/۲۲		۴/۳۹	< ۰/۰۰۱	رد میانجی‌گری
تأثیر دلبستگی بر سبک رشد نیافته	۰/۴۸		۸/۱۵	< ۰/۰۰۱	رد میانجی‌گری
تأثیر سبک رشد نیافته بر ترس از موفقیت	۰/۰۲		۰/۴۱۲	> ۰/۰۵	رد میانجی‌گری

نتایج به دست آمده، نشان داد که اثر مستقیم دلبستگی بر ترس از موفقیت تأیید شد ($p < ۰/۰۵$). نتایج نشان داد سبک رشدیافته بر ترس از موفقیت اثر معناداری داشت ($p < ۰/۰۵$). اما با توجه به معنادار نشدن تأثیر دلبستگی بر سبک رشدیافته نتیجه گرفته می‌شود که اثر میانجی‌گری رد می‌گردد و سبک دفاعی رشدیافته در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت نقش میانجی‌گری ایفا نمی‌کند ($p > ۰/۰۵$).

شکل ۲: مدل میانجی‌گری سبک دفاعی رشدیافته در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت

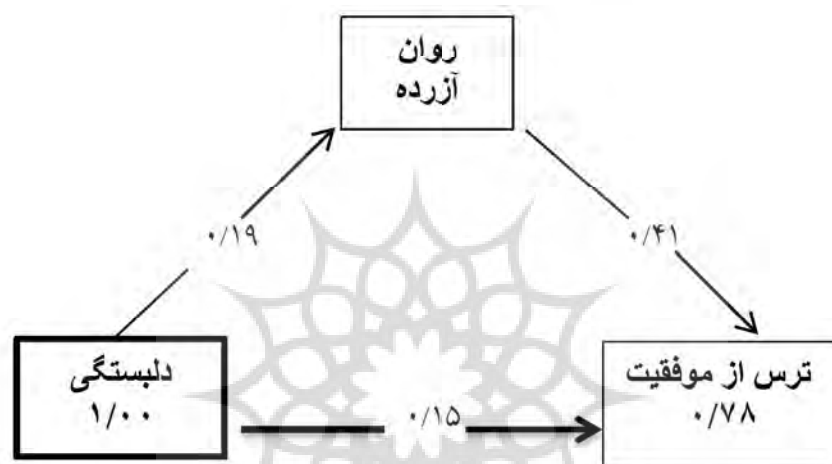
جدول ۴: نتایج آزمون میانجی‌گری سبک دفاعی رشدیافته در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت

نوع رابطه	ضریب	استاندارد شده	مقدار t	مقدار p	نتیجه
تأثیر دلبستگی بر ترس از موفقیت	۰/۲۳		۴/۵۱	< ۰/۰۰۱	رد میانجی‌گری
تأثیر دلبستگی بر سبک رشدیافته	۰/۰۰۲		۰/۰۸۷	> ۰/۰۵	رد میانجی‌گری
تأثیر سبک رشدیافته بر ترس از موفقیت	-۰/۱۸		۲/۹۶	< ۰/۰۱	رد میانجی‌گری

۷۰ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

بر طبق نتایج به دست آمده، اثر مستقیم دلبستگی بر ترس از موفقیت تأیید شد ($p < 0/05$). سبک روان‌آزرده بر ترس از موفقیت اثر داشت ($p < 0/05$). همچنین تأثیر دلبستگی بر سبک روان‌آزرده تأیید شد، با توجه به معنادار شدن همه روابط مدل، میانجی‌گری تأیید شد و نوع میانجی‌گری از نوع جزئی است. دلبستگی هم مستقیم و هم غیرمستقیم بر ترس از موفقیت اثر داشت و شدت اثر غیرمستقیم $0/08$ بود.

شکل ۳: مدل میانجی‌گری سبک دفاعی روان‌آزرده در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت

جدول ۵: نتایج آزمون میانجی‌گری سبک دفاعی روان‌آزرده در رابطه دلبستگی و ترس از موفقیت

نتیجه	اثر غیرمستقیم	مقدار p	مقدار t	استاندارد شده	نوع رابطه
نتیجه پژوهش		$< 0/001$	۲/۳۴	۰/۱۵	تأثیر دلبستگی بر ترس از موفقیت
	۰/۰۸	$< 0/01$	۳/۱۲	۰/۱۹	تأثیر دلبستگی بر سبک روان‌آزرده
		$< 0/001$	۷/۲۵	۰/۴۱	تأثیر سبک روان‌آزرده بر ترس از موفقیت

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت دانشجویان دختر انجام شد. در بررسی فرضیه اول این پژوهش،

یافته‌ها نشان داد دل‌بستگی با میانجی‌گری مکانیزم دفاعی روان‌آزرده بر ترس از موفقیت اثر داشته است، اما میانجی‌گری مکانیزم‌های رشدیافته و رشدنا یافته بر ترس از موفقیت رد می‌شود. این یافته‌ها همسو با یافته‌های پژوهش رنجبری و همکاران (۱۳۹۶)، نویتز و ماتاشوش (۲۰۱۶) های لاکزکوویس و همکاران (۲۰۱۸) است، با توجه به اینکه تمام پژوهش‌ها نقش مستقیم یا واسطه‌ای مکانیزم روان‌آزرده را در بسیاری از اختلالات و مشکلات روان‌شناختی تأیید کرده است (فرانسیسکو و همکاران، ۲۰۱۸). پژوهش ناهمسویی در این مورد یافت نشد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان اینگونه بیان داشت روش‌های مقابله‌ای افراد با شرایط تنیدگی‌زا تحت تأثیر مکانیزم‌های دفاعی آن‌ها قرار دارد که خود بر اساس سبک‌های دل‌بستگی تعیین می‌شود (بشارت و خجوی، ۲۰۱۳). مکانیزم‌های دفاعی به صورت پیوستار از رشدیافته تا روان‌آزرده گسترش دارند که باعث عملکردهای متفاوتی می‌شوند که نتایج متفاوتی به دنبال دارد. افرادی که از مکانیزم‌های دفاعی روان‌آزرده استفاده می‌کنند، شیوه‌های مواجهه غیرانطباقی و ناکارآمدی را به کار می‌بندند (اندروز و همکاران، ۱۹۹۳). این افراد دارای شخصیتی سازش‌نا یافته هستند، اعتماد به نفس آن‌ها بسیار کم است و اضطراب زیادی را تجربه می‌کنند. آن‌ها در موقعیت‌های موفقیت‌آمیز احساس ناخوشایند و مبهمی دارند که از ریشه و محرک آن آگاه نیستند. بنابراین، سعی می‌کنند از آن دوری کنند (بهشتی فرد؛ هوشمند پناه، ۱۳۹۳). در مکانیزم‌های دفاعی رشدیافته و رشدنا یافته بر خلاف روان‌آزرده از مکانیزم‌های بهنجار، واقعی و سازش یافته‌ای استفاده می‌شود که به نسبت میزان رشدیافتگی‌شان تناسب بیشتری با واقعیت‌های موجود را دارد، افرادی که از این مکانیزم استفاده می‌کند در موقعیت‌های اضطراب‌انگیز مانند رسیدن به موفقیت به صورت سازگارانه‌تر و با بروز نشانه‌های اضطرابی کمتر عمل می‌کنند. این افراد، ترس‌ها و اضطراب را به شدت کمتری تجربه می‌کنند. اینان با سرکوب نکردن هیجانات، آرزوها و احساسات خود آن‌ها را می‌پذیرند و می‌توانند برخورد منطقی‌تری با شرایط و موقعیت‌های پیش آمده در زندگی خود را داشته باشند (بهشتی فرد؛ هوشمند پناه، ۱۳۹۳). در نتیجه مهارت‌های مقابله‌ای سازگارانه‌ای در مقابله با وقایع پرفشار و اضطراب‌انگیز زندگی را دارند (بابی و همکاران، ۲۰۱۹).

در بررسی فرضیه دوم پژوهش، یافته‌ها نشان داد که دل‌بستگی اثر مستقیم و معنادار بر ترس از موفقیت داشت که این نتیجه همسو با پژوهش رنجبری و همکاران (۱۳۹۶) و متزگر (۲۰۱۴)

۷۲ ..... نقش میانجی‌گری مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین سبک دلبستگی با ترس از موفقیت

بود. طبق نظریه دلبستگی بالبی رابطه اولیه بین مادر و کودک و سایر کسانی که از او مراقبت می‌کنند، یکی از عوامل مهم رشد اجتماعی و عاطفی است و این ارتباط به نتایج عمیق و طولانی که تا دوران بزرگسالی با او همراه خواهد بود، به غلبه یک سبک دلبستگی در فرد منجر می‌شود. روابط دلبستگی همیشه وجود دارد و در سراسر چرخه زندگی فعال هستند به طوری که بر فعالیت‌های مهم بزرگسالی تأثیر می‌گذارند. پیوند والد-کودک بافت غیر قابل جایگزینی را برای رشد هیجانی فراهم می‌کند. از آنجا که روابط دلبستگی از منابع درون فردی هستند که می‌توانند سطوح تنش و ناتوانی را در شرایط اضطراب برانگیز تعدیل کنند و از اثر منفی آن کم کنند. پیامد دلبستگی ایمن ایجاد اعتماد به نفس و امنیت در فرد است و پیامدهای دلبستگی نایمن ایجاد ترس و وحشت در فرد است. این افراد نه تنها به دیگران، بلکه به خود و توانایی‌هایشان اعتماد نداشته‌اند. در نتیجه موفقیت را به صورت یک موقعیت تشویش‌ناخیز تجربه می‌کنند، می‌ترسند و از آن دوری می‌کنند. در واقع ترس از موفقیت این افراد ناشی از فقدان اعتماد به خود و توانایی‌هایشان برای ثابت نگه داشتن پیشرفت و به دست آوردن هر چه بیشتر موفقیت است (استانکولیس ۲۰۱۳).

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد، که دلبستگی هم به صورت مستقیم و هم با میانجی‌گری مکانیزم دفاعی روان‌آزرده بر ترس از موفقیت تأثیر دارد. بنابراین، دلبستگی می‌تواند روش رویارویی افراد در برابر موفقیت را تحت تأثیر خود قرار دهد. از آنجایی که ترس از موفقیت تحت تأثیر دلبستگی و شرایط درونی فرد است به واسطه درآمیخته شدن با مکانیزم دفاعی روان‌آزرده فرد را به استیصال می‌کشاند و باعث تشدید این حس در فرد می‌شود. از جمله محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که پژوهش حاضر تنها مربوط به دانشجویان دختر، در یک بازه زمانی و دانشگاه خاتم است که هنگام تعمیم‌دهی نتایج، باید به این مطلب توجه کرد. بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌توان پیشنهاد کرد که در جلسات درمانی و مشاوره‌ای مکانیزم‌های دفاعی افراد بررسی شود، تا بتوان مطابق با آن اقدامات ضروری انجام شود تا فرد به موفقیت هرچه بیشتر در کار و روابط اجتماعی نایل آید. همچنین شناخت هرچه بیشتر روابط دلبستگی و تأثیر آن بر ترس‌ها و مکانیزم‌ها می‌تواند به ارائه راهکار مفیدی به دست‌اندرکاران سیاست‌های اجتماعی و فرهنگی و مسئولان آموزش و تربیتی منجر شود تا برای بهبود کیفیت دلبستگی افراد در سال‌های نخست زندگی

سرمایه گذاری شود. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از دانشجویان محترم شرکت کننده در این پژوهش و مسئولان محترم دانشگاه که زمینه اجرای این پژوهش را فراهم کرده‌اند، تشکر و قدردانی کنند.

منابع

- بهشتی فر، ملکیه، هوشمند پناه، محمد رضا (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین سبک‌های دفاعی کارکنان و موفقیت آن‌ها. در مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی اقتصاد و انسانیت. استانبول، ترکیه. می ۲۰۱۵
- حیدری نسب، لیلا، منصور، محمود و آزاد فلاح، پرویز (۱۳۸۶). روائی و اعتبار پرسشنامه سبک‌های دفاعی در نمونه‌های ایرانی دانشور رفتار، ۱۴(۲۲)، ۱۱-۲۶
- رحیمیان بوگر، اسحاق، نوری، ابوالقاسم، عریضی، حمیدرضا، مولوی، حسین، فروغی مبارکه، عبدالرضا (۱۳۸۶). رابطه سبک دلبستگی با رضایت و استرس شغلی در پرستاران. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران. ۱۳(۲)، ۱۴۸-۱۵۷.
- رنجبری، توحید، بشارت، محمدعلی و پورحسین، رضا (۱۳۹۶). نقش واسطه‌ای مکانیزم‌های دفاعی در رابطه بین آسیب‌های دلبستگی و نشانه‌های اضطراب و افسردگی. روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی. ۱۴(۵۳)، ۱۵-۲۷
- قاسمی نیک، سمیرا (۱۳۹۴). پیش بینی بهزیستی روان‌شناختی براساس ترس از موفقیت و خودناتوان سازی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- یحیائی، عفت (۱۳۷۶). بررسی رابطه انگیزه پیشرفت، نقش‌های جنسیتی، ترس از موفقیت و جنسیت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.

- Andrews, Gavin., Singh, Michelle. and Bond, Michael. (1993). The Defense Style Questionnaire. *Journal of Nervous and Mental Disorder*, 18 (1), 246-256.
- Babi, A., Holtforth, M., Perry, J., Schneider, N., Dommann, E., Heer, S., Stahl, A., Aeschbacher, N., Eggel, M., Eggel, M., Sonntag, M., Berger, T. and Caspar, F. (2019). Comparison and change of defense mechanisms over the course of Psychotherapy in patients with depression or anxiety disorder: Evidence from randomized controlled trial. *Journal of Affective disorders*, 252 (1), 212-220. <http://doi.org/10.1016/j.jad.2019.04.021>
- Beshart, M. A. and Khajoe, Z. (2013). The relationship between Attachment Style and Mediating role of defence mechanisms. *Asian Journal of Personality*. 6(12), 571-576.

- Bhshtifare, M. and Houshmand Panah, M. R. (2014). Investigation of relationship between employees' defensive styles and fear of their success. *In the Proceedings of the International Conference on Economics and Humanity*. Istanbul, Turkey. may 2015
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss*. Vol. 1. Attachment. New York: Basic Book.
- Francisco Carvalho, I., Reis, A. and Pianowski, G. (2018). Investigating correlations between defense mechanisms and pathological personality characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships* 65 (4), 1-9.
- Ghasemi Nik, S. (2015). *Predict psychological well-being based on fear of success and self-management in graduate students*. Master's thesis, Shiraz University.
- Hazan, C. and Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(12), 511-524.
- Heydari Nesab, L., Mansour, M. and Azadeh Fallah, P. (2007). Validity and reliability of defensive questionnaire in Iranian samples. *daneshvar Behaviour*, 14 (22), 11-26 (Text in Persian).
- Horner, M.S. (1972). Toward an understanding of achievement related conflict in women. *Journal of Social Issues*, 28 (2), 157-175.
- Horney, k. (1937). *The Neurotic Personality of Our Time*. New York: Norton.
- Journal of Personality and Social Psychology*, 77(14), 94- 110.
- Katz, G. and Dascal, J. (2017). Examining the role of anxiety and depression in predicting fear of success dascal julieta . *URI: http://hdl.handle.net/10211.3/191917*. 38-45
- Laczkovics, C., Fonzo, G., Bendixsen, B., Shpigel, E., Lee, I., Skala, K., Prunas, A., Gross, j., Steiner, H. and Huemer, j. (2018). Defense mechanisms is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health. *Current Psychology*, <http://doi.org/10.1007/s121>.
- Metzger, J. A. (2014). Adaptive defense mechanisms: Function and transcendence. *Clinical Psychology*, 70(5), 478-488.
- Neureiter, M. and Traut-Mattausch, E. (2016). An inner barrier to career development: preconditions of the impostor phenomenon and consequences for career development. *Frontiers in psychology*. <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00048>
- Prunas, A., Di pierro, R., Huemer, J. and Tagini, A. (2019). Defense mechanisms, remembered parental caregiving, adult attachment style. *Psychoanalytic Psychology*, 36(1), 64-72. <http://doi.org/10.1037/pap0000158>.
- Rahimian boogar, I., Noori, A., Ariati, H. R., Molavi, H. and Foroughi Mobarakeh, A.R. (2007). Attachment Style Math with Satisfaction and Job Stress in Nurses. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 13 (2), 148-157, (Text in Persian).
- Ranjbari, T., Beshart, M. A. and Pour Hossin, M.R. (2017). Development

- psychology: *Iranian psychologists*, 14(53): 15-27, (Text in Persian).
- Slavin- Mulford, J. and Hilsenroth, M. J. (2012). Evidence- Based Psychodynamic Treatments for Anxiety Disorders: A Reveiw. In R. A. Levy et al. (eds.), *Psychodynamic Psychotherapy research; Evidence- based practice and practice-based evidence, current clinical Psychiatry*. New York: Springer Science
- Stanculescu, E. (2013). University students' fear of success from the perspective of positive psychology, *Social and Behavioral Sciences*, 18(5): 728-732
- Yahyaci, C. (1997). *Investigate the relationship between motivation for progress, gender role, fear of success and gender*. Master's Thesis, Alzahra University, (Text in Persian).
- Zuckerman, M. and Allison, S. (1976). An Objective Measure of Fear of Success Construction and Validation. *Journal of Personality Assessment*, 40 (4), 422-430

پښتونستان ښار علمي او مطالعاتي مرکز
پښتونستان جامع علوم انساني

**The Mediating Roles of Defense Mechanisms in the Relationship
between Attachment Styles with Fear of Success**

Seyedeh Monavar Yazdi*¹ and Samira Afsharinejad²

Abstract

The aim of present research was mediating roles of defense mechanisms in relationships of attachment styles with fear of success among female students. The research method was descriptive and correlational by path analysis. The research population consisted of all female students at the Khatam University during academic year of 2017-2018. A convenient sampling of 310 students were chosen. In order to collect data, Zuckerman and Allison Fear of Success Scale, Andrews Defense Style Scale and Hazan and Shavers Adult Attachment Style were used. Data were analyzed using Pearson correlation coefficient and path analysis. Results showed that neurosis defense mechanisms had mediator roles in relationships between attachment and fear of success. Also attachments affected fear of success directly. Based on these findings the importance of the role of defense mechanisms, in relationships between fear of success, with attachment were emphasized. It is suggested that in therapeutic and counseling sessions, the defense mechanism of individuals should be assessed so that the necessary steps to be taken in order individual could achieve the most success in their works and social relations.

Keywords: *Attachment styles, defense mechanisms, fear of success.*

---

1. Corresponding Author: Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran. Smyazdi@alzahra.ac.ir

2. Master of General Psychology, Khatam University, Tehran, Iran. samira.afsharinezhad.93@gmail.com

DOI: 10.22051 / PSY.2020.28033.2010

https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_4559.html